

PDF hosted at the Radboud Repository of the Radboud University Nijmegen

The following full text is a publisher's version.

For additional information about this publication click this link.

<http://hdl.handle.net/2066/67091>

Please be advised that this information was generated on 2018-07-08 and may be subject to change.

1 of 1 DOCUMENT

Dagblad Tubantia/Twentsche Courant

September 18, 2004

Moraal van de president telt, niet 't IQ

SECTION: OPI (Opinie)

LENGTH: 980 words

HIGHLIGHT:

Newsweek-redacteur Michael Elliott schreef eens dat leadership een typisch Amerikaans woord was dat niet goed vertaald kon worden. Zonder twijfel is dit overdreven, maar Elliott laat wel zien hoe belangrijk Amerikanen leiderschap vinden.

Door Rene ten Bos

Waar wij, niet-Amerikanen, geloven dat de geschiedenis bewogen wordt door de sociale motor van traditie, cultuur, technologie en economie, daar gelooft zelfs de ontwikkelde Amerikaan dat de geschiedenis gestuurd wordt door 'leiders'. We doen er goed aan dit te begrijpen als we discussies rondom de verkiezingscampagne in Amerika volgen. In de media wordt veel geschreven over de domheid van de huidige Amerikaanse president, maar de vraag is of die domheid er toe doet.

Leadership is een Amerikaans woord, omdat alleen Amerikanen er echt in geloven. Nergens anders is de populariteit van boeken over leiderschap zo groot. Ook andere media dragen hun steentje bij aan de leiderschapscultus. Door de aandacht van televisie of kranten voor leidinggevende personen is het in Amerika heel gewoon te denken dat het lot van een groot bedrijf, een hele economie of zelfs de hele wereld in handen ligt van een enkele persoon. Jack Welch, Alan Greenspan en George Bush jr. zijn voorbeelden van mensen die door anderen zo worden gezien of die zichzelf misschien zo zien.

Niet-Amerikanen verbazen zich vaak over de rol die het karakter van de presidentskandidaat in de verkiezingscampagnes speelt. Is Kerry nu wel een oorlogsheld of niet? Is Bush nu wel een standvastig leider

of niet? In Europa vragen wij ons af of het wel over dergelijke vragen dient te gaan. Als er nu een oorlog gaande is in Irak, waarom hebben ze het dan over de oorlog in Vietnam?

Toch hebben dergelijke discussies een lange en misschien wel respectabele achtergrond. De vraag, die we ons moeten stellen, is eenvoudig: Waarin geloven Amerikanen als ze zeggen dat ze geloven in het belang van leiderschap?

We kunnen beginnen met de vaststelling dat Amerikanen niet altijd geloofd hebben in hetzelfde als ze zeggen dat ze geloven in leiderschap. De Founding Fathers waren zonder enige uitzondering intellectuelen met een brede, niet-gespecialiseerde achtergrond die hun wetenschappelijke bekwaamheid en belezenheid wilden inzetten om de problemen van hun tijd op te lossen. Het is ironisch dat een land, dat zijn bestaan te danken heeft aan intellectuelen, zich na verloop van tijd als uitgesproken anti-intellectueel zou manifesteren.

Reeds Thomas Jefferson, een van de Founding Fathers, werd ongenadig hard met dit anti-intellectualisme geconfronteerd. In 1796 verscheen een anoniem pamflet waarin het land gewaarschuwd werd voor een mogelijk presidentschap van Jefferson. Later bleek het geschreven te zijn door William Loughton Smith, een federalistisch congreslid, dat van mening was dat een filosoof en wetenschapper als Jefferson helemaal niet geschikt was voor een presidentschap. Het intellectuele type is te zeer geneigd om zich te baseren op abstracte principes in plaats van op een analyse van specifieke omstandigheden. Hij zal daarom, aldus Smith, altijd met traagheid van geest en met wankelmoedigheid reageren, ook al vereisen 'enorme en plotselinge nood' besluitvaardigheid en energie.

In het pamflet wordt de draak gestoken met de intellectuele veelzijdigheid van Jefferson. Een politiek leider dient zich niet bezig te houden met wetenschappelijke mechanica of met het analyseren van vlinders. Integendeel zelfs, hij moet blijk geven van karakter en dat doe je niet door op je landgoed boeken te

lezen of in een hobbylaboratorium te spelevaren. Karakter toon je volgens Loughton Smith vooral op het militaire slagveld. Dat Kerry en Bush nu verwickeld zijn in een discussie over de oorlog in Vietnam heeft dus een lange voorgeschiedenis. Het gegeven dat Kerry slimmer is dan Bush is dus veel minder belangrijk dan het gegeven dat hij wel of geen oorlogsheld is.

Ook geloof is doorslaggevend bij het vaststellen van het juiste karakter. Kerry gelooft minder duidelijk in God dan Bush, iets wat door veel Amerikanen als nadelig voor zijn 'karakter' wordt gezien. Ook Jefferson werd bij de toenmalige verkiezingscampagnes gewezen op zijn mogelijke goddeloosheid. Iemand die zo veel leest als Jefferson, zo vonden veel Amerikanen, moet wel ongelovig worden, want lezen is iets is waar ieder karaktervol persoon door gedemoraliseerd wordt.

Het tragische is dat Jefferson het zelf voor een groot gedeelte met zijn critici eens was. Politici dienden zich niet te beroepen op intellectuele maar op morele superioriteit. In een brief aan een familielid schreef Jefferson: 'Leg een moreel probleem neer bij een boer of bij een hoogleraar. De eerste zal net zo'n goed besluit nemen als de laatste en misschien zelfs een beter, omdat hij immers niet op een dwaalspoor wordt gebracht door kunstmatige regels.'

Daarmee wordt een centraal uitgangspunt in de discussies over Amerikaans leiderschap blootgelegd: ieder mens heeft van God de noodzakelijke morele sensibiliteit gekregen. In deze vooronderstelling komen

karakter en geloof samen. Het is - en het lijkt me van groot belang dat te benadrukken - een au fond democratische vooronderstelling, want ze wordt steeds weer verbonden aan de gedachte dat politiek in feite alleen maar een kwestie van moraliteit en niet een kwestie van intellectuele luchtfietserij is. Dit is democratisch, omdat iedereen in principe moreel is, maar lang niet iedereen intellectueel.

De Godgegeven en gelijkmatige spreiding van morele sensibiliteit over het gehele Amerikaanse volk maakt in principe iedereen even geschikt voor het bedrijven van politiek. Sterker nog, voorzover intellectuele bezigheden demoraliserend zijn, zou je zelfs kunnen zeggen dat de gewone, niet bijzonder hoog opgeleide Amerikaan het als politiek leider waarschijnlijk beter doet dan de professor. Het campagneteam dat deze vooronderstelling waagt te bekritisieren, delft in het Amerikaanse verkiezingsgeweld het onderspit.

Rene ten Bos is bijzonder hoogleraar Filosofie en Organisatiekunde Radboud Universiteit Nijmegen

© Wegener.NV 2004

LOAD-DATE: September 18, 2004

LANGUAGE: Dutch

PUB-TYPE: NEWSPAPER